

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

Megjelenik minden pénteken legalább egy iven és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Nem tagok egész évre 4 frt, félévre 2 fittal fizethetnek elő, negyedéves előfizetés el nem fogadtatik.

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Pénz- és értékküldemények az ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ (Dr. Hintz György, e. pénztárnokhoz), a lap szellemi részét illető közlemények az ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ (Gamauf Vilmos, e. titkárhoz) czimzendők.

A hirdetési díjszabályzatot lásd az utolsó lapon

Lapfelügyelő bizottság: Paget János elnök; Berde Áron, b. Huszár Sándor, Mina János, Szabó Samu, Szentgyörgyi József.

Az ugar eredményei.

Miután a háromnyomású gazdaság előharczosai nagyon gyakran azon érvet hozzák fel, hogy e rendszer felette nagy állatállomány tartását teszi lehetővé; indítatva éreztük magunkat, két községnek szántóját, rétjét és állat-létszámát az ugar t nem tartó Keresztényfalu (Neustadt) községével összehasonlítani.

	A. község	B. község	Keresztényfalu
Szántó	3303	6066	175
Rét	1443	2111	1194
Legelő	674	807	704

5421 hold 8985 h. 473¹/₂öl 2463 hold

idegenek birnak

B. községben 2816 —

marad a községnek

és lakosoknak 6196 hold

Keresztényfalu községe bir idegen határon 1500 holdat

Tehát összes birtoka szántóban, rétben

és legelőben 3963 hold.

Az állatok létszáma a három községben a következő:

	A. község	B. község	Keresztényfalu
Bika	3	6	10
Tehén	198	392	509
Jármos ökör	446	451	473*)

*) A szeszgyárban hizlalásra felállított szarvasmarha nincs ide számítva.

	A. község	B. község	Keresztényfalu
Borju	215	459	369
Bivaltehen	80	257	359
Mén	—	3	16
Kancza	64	601	294
Herélt	174	173	174
Csikó	73	192	147
Sertés	461	512	556
Juh	1023	620	250
Jármos ökörre változtatva van ököregység	1164	2224	2021
Keresztényfaluhoz arányítva kellenetényleg birnia	2783	3168	

Itt meg kell jegyeznünk, hogy B. község számbavételénél csakis azon föld jött tekintetbe, mely tényleg a község és lakosok birtokában van, miglen a keresztényfalusiaknak idegen helyen fekvő földjeik a tulajdonképeni keresztényfalusi határhoz hozzászámítottak. Továbbá megemlítendő, hogy a keresztényfalusiak a lóherét nem épen valami nagyon okszerűen kezelik, mert mi p. o. szántásra való készüléket sehol sem láttunk. — A három község közül egy sines tagosítva.

A. községnek, daczára nagyobb határának, 1618 és B. nek daczára sok rétje s legelőjének, 944 ököregységgel van kevesebbje, mint lennie kellene.

B. község és Keresztényfalu Brassó megyében, **A.** Háromszék megyében fekszik, mindhárom község nem esik távol egymástól.

A **B.** községi lakosok azt állítják, hogy a keresztényfalusi szeszgyár mosléka az ottani állatnyésztésnek nagy kedvezményt nyújt. Ezt elfogadva, vonjunk le ott a moslék rovására 250 ökröt, akkor kiszül, hogy **B.** nek Keresztényfaluhoz arányítva mégis 545 ököregységgel kevesebbje van!

Az erdő leszámításával Bajorhonban 1000 tagwerkre (600 holdra) 25 ló, 102 tehén, 213 szarvasmarha általában, 138 juh és 62 sertés esik.

Ezen adatok szerint **B.** községnek a jelzett területen birnia kellene:

lovat	25 és van	64
tehenet	102 „ „	43
szarvasmarhát		
általában	213 „ „	74
juhot	138 volt	78 (1875-ben) most 41
sertést	62 és van	34.

A bajor paraszt 1—2 lóval szánt; míg **B.** községben 4 ló végzi. A magas lóállomány nemzetgazdaságilag véve nem lényeges, különben a lovak Keresztényfaluban sem jobbak.

Gr. Sch. Gy.

A kender.

Virágos kenderben pitypalaty, pitypalaty.
Megöl a bubánat, galambom . . .

Ezen egykor igen kedvelt népdal néhány szava felkelté figyelmemet a házi ipar kifogástalanul egyik leghasznosabb növényére: a kenderre.

Volt idő hazánkban, mikor a kender és a lenfonás még a magasrangú, a született urnők körében is kedvenc foglalkozás s a guzsaly, rokka motóla és szövőszék nélkülözhetlen házieszközeik voltak s a nagyságos mama tanította s versenyt font leányával és a ki vékonyabb, simább fonalat tudott fenni, kérkedve büszkélkedett vele. Csakhogy ez idő régen elmúlt; sok minden megváltozott azóta a nap alatt; hanem a kender — a hol vetik, — csak úgy nő mint ezélt, azon ezéltből természetik még ma is, mint hajdanta. Tegyük azt ez alkalommal szemléletünk tárgyául.

A kender (*Cannabis*) némely fűvészek, nevezetesen Bartl szerint, a csalánnövények (*Urticinae*) rendében, a csalánfélék (*Urticeae*) második csoportjához, — hová a felfutó komló (*Humulus Lupulus*, L.) is osztatott, — tartozik; mások után pedig, jelesül Endlichernél önálló, a kenderfélék (*Cannabineae*) rendét képezi. Vizenyős nedvű nyári növény, mely-

nek kivált az alsóbb levelei ellenesek, ujjazottak vagy metszettek. Virágai kétlakiak; porszálás virága öt levélkéjű, csészenemű leplű s ugyanannyi (5) igen rövid porodás; termésvirágainak leple egy tagu, ép, oldalról felhasított, egy-egy murvától támogatva; maghona szabad, egy rekeszű, egy magcsájú; függő magrejtője két rekeszű és két kopácsu. Termése: makkocska. Csirája fehérnyét (albumen,) nem tartalmaz s patkó-alakra görbült.

A magva és rostjai végett hazánkban kívül Olasz- és Oroszországban is nagyon természetelt kendernek csupán csak egy faja van és ez: a közönséges vagy vetési kender (*Cannabis sativo*, L.) Őshazája iránt a természetrajzírók még ma sincsenek tisztában s hol Kelet-india, hol Persiából eredetnek állítják lenni; annyi azonban bizonyos, hogy bár melegebb égalti növény, az éghajlati különbségeket könnyen megszokja s a legjobbnak elismert kender északi Oroszországban terem.

A közönséges kender szára egyenestálló, 60, egész 250 cm.-nyi magas, szögletes szőrösödő-éres s vagy egyszerű, vagy ágas, szétágazó, levelei ellenesek, vagy különösen a felsőbbek váltogatók, hosszú nyelesek, öt—kilencz ujjasok, levélkéi lándzsásak, alól felül hegyzetek, éles és durva fűrészfogasok, felső lapjuk érdes, az alsó szőrösödő; melléklevélkei: a pálhak kicsinyek, lándzsásak és aszottas — scariosus — minőségűek; porszálás viratai magányos vagy elágazó fürtökben nőnek, fürtjei hónaljiak, kettő-hármával egymás mellett, legfelső fürtjei egészen levéltelenek, valamennyi összevéve, egy szárhegyi bugát képez; termésvirágai a szár és ágainak hegyein, kisdud levélké és murvából támogatva rejtettek; termése, magja vagy makkocskája tojásdad, zöld, vagy fehérésszürke, vékony s igen törékeny héjú. Julius hóban virágzik.

A keleten az ember emlékezetét meghaladó időktől fogva ismeretes, különösen bőditő tulajdonságai miatt, melyekről alább leendő szó, — déli és Közép-Európában évszázadok óta miveltetik és én azt hiszem, hogy velem együtt mások is nagyon természetesen fogják találni, ha a világ vagy kereskedelmi piacokon többféle válfaj, — részéről azonban inkább tájfajnak mondanám, — fordul elő. Egy ily kiváló a bolognai kender, kétségkívül a legmagasabb, a mennyiben 440 cm. (14—15 lábnyi) magasra nő, a rajna melléki, az ugynevezett Rheinhanf, csaknem eszterjeszerűen bokros, a sziberiai kender, mely szintén magasságát véve 315—380 cm. (10—12 láb) közt változik, az indiai és a chinai kender s a többi. Hazánkban a legjelesebbnek elismert az apatini kender; mely név alatt Bács megye évenként közel 60500 kilót termel.

Losoncz tájékán és általában Nógrád megyében a kendert hagyományos szokás szerint Sophia, május 15., vagy Ilona napján május 22-én vetik; s hogy csak a napokon való elvettetése döntő befolyással van a leendő termés minő- és mennyiségére nézve: nem tudom,

de nem is kutattam, — vagy egészen alaptalanul oly balvélemény és tévhitben rejlik, a milyenben az egyszeri földmives-asszony volt, a ki vetőmagot vásárolt, s arra kérte az árust, hogy ne vegyítve mérje neki a magot, hanem külön adja a virágost és külön a magvas kenderet. No ezt sem igen tanították növénytanra. — Kedvező időjárás mellett ugy és odáig fejlődik, hogy mint fennebb mondva volt, juliushóban virágozik s a porzásal kender e hó harmadik részében, azaz 20-ától kezdve tépik, kévékbe kötözve megszáritják és ha kellőleg fonnyadt, száraz és áztatóba viszik. A magvas vagy termés-kendert nyolcz—tiz héttel később, tehát szeptember hóban tépik ki s mielőtt áztatóba szállítanák, előbb megtisztítják és összegyűjtik magvát. Az első jóval rövidebb idő alatt 8—10 napon át, — mennyiben vékonyabb száru, de a víz hőfoka is nagyobb mint ősszel, tökéletesen kiázik, az utóbbi nem ritkán három héti áztatást is igényel. Arra nézve, valjon eléggé s jól kiáztatott-e? a gazdaszonyok néhány szarát ujjai közt tördelve próbálnak és ha könnyen törik s rostja hajszálpuha, akkor a kévéket kiszedetik s miután a legközelebb folyó vízben a sár és piszoktól megöblöngtetett, szétterigetve kiszáritják. S miután tökéletesen megszáradt, előbb tilolják és aztán kifésülik. A tisztára kifésült kender csomagokban kötve szellős hűs helyen gondviselgetik, míg vagy a vásárcsokra nem kerül, vagy otthon fel nem fonatik.

Ezután következő további kezelését egészen mellőzve, csupán azt szükséges még megjegyezni, hogy a porzásal kender mindig kevesebb mennyiségű, de sokkal finomabb száru s becsesebb mint a magvas vagy termés-kender. S jóllehet bár a magvak ritkán vagy sűrűn elvetése nem kis befolyással van az eredményre, mind a mellet általánosan eltogadott vélemény az, hogy a viszony olyan forma, mint 1 és 3, 2 és 5 közt. — Arra nézve, hogy a kender-termesztés jól sikerüljön, a kevéssé nedves talaj az egyedüli lényeges kollék és feltétel. Termesztése nemcsak általánosan elterjedt egész Európában, de nemzetgazdasági szempontból felette fontos is. Hazánkon kívül a pyrenei félszigeten, Francia-, Olasz-, Német-, Lengyel- és Oroszországban nagyban mivelik. A kenderfonalat, kőczor, sőt a pozdoját is értékesítetik, magva szárnyas házi állatok etetésére s olajsajtólásra, melyet világitás, sőt étolajul is használnak, alkalmaztatik s Oroszországban az emberek is táplálkoznak vele, eszik. Gyógyszertárakban a kendermag-fejet (emulsio) készülből. S itt a maga helyén látom megemlíteni dr. Csapó József 1775. megjelent „Új füves és virágos magyar kert” című műve állítását a 135. lapon olvasható szelid kender belső és közhasznairól. Az előbbieket azonban egyezzen mellőzve, közhasznait a következő két pontba foglalja:

1. A tyúkok táplálván a kender-magokkal, bővebben tojnak, és
2. ha lovakat a zöld kendernek leveleivel megtöröl-

getik, semminemű féreg. reájok nem száll. Különb is rövid cikke befejezéseül pedig a következő „nóta: nem jó a kender halastókba áztatni, mert mind elvesznek miatta a halak: de igen ártalmas ivóvizekben is áztatni, mert azt dögleletessé teszi“ olvasható. Diószeghy Sámuel, 1813. megjelent orvosi fűvészkönyvében pedig: „ez, a ruházatra és gazdaságra nézve nagy hasznu plánta orvosi erejére nézve még nincs úgy megvizsgálva, a mint érdemlené. Nehéz szaga s főszóditó ereje miatt az állatok kerülnek. A mely vízben kender áztatnak, onnan a halak távoznak, a marha a vizet nem issza, vagy ha kénytelen-ségből issza, megárt neki“ s néhány, inkább az orvosokat érdeklő s a gyógyászat körébe vágó megjegyzést olvashatni.

A keleten s általában a meleg tartományokban a még friss kender zöléből, vagy csupán kesernyész ízű zöld leveleiből „Nepenthe“ név alatt ismeretes részegítő italt készítenek, mely gyakran opiummal vegyítve, különösen a persa korcsmákban szokásos. Különb a kender nedvében bizonyos szurkos vagy gyantás anyag is van s ezt a meleg délvidéken magától izzadja ki nemcsak a virág, hanem levelei s a zsenge hajtások is és ez különösen bőditő hatású. Feltűnő s kétség kívül különösnek látszhatik, hogy míg az északi, a hidegebb vidéken termesztett kender rostokban gazdag, igen jó s nagymennyiségű fonalat ad, de narcoticus anyaga oly jelentéktelen, hogy alig érdemel említést: addig a forró égőv alatt sokkal bujább növéssé, rostjai gyöngék, távolról sem oly becsesek és inkább csakis bőditő anyagtartalmaért tenyésztetik.

A kender e szurok izzadmányát különböző módon gyűjtik össze: a legtisztább a pusztá kézzel szedett, melyet momiának neveznek, a bottal levert churrus név alatt ismeretes, ize csipős, keserű, de balzsamos. Törökországban a kendernek egy kivonata szokásos, melyhez leveleit, virágát veszik s némi kevés vaj hozzáadásával addig főzik, míg a forrázat szörppé sűrűdik, azután valami kendőn átszűrlik. Ez anyag azután évekig eláll, hanem idővel megavasodik, ize kellemetlen, miért különféle fűszerek- és édességekkel keverve eszik.

Különb kivált az indiai kender (*Cannabis indica*) szárított leveleit vagy pipából szivják, vagy bagó gyanánt szokták rágni s részint különféle vegyszerek készítéséhez veszik, melyeket mint az opiumot szokták használni. Megjegyzendő, hogy ez a közönséges vagy vetési kenderből annyiban tér el, hogy szára csaknem aljágig, majd a földig, — egészen ágas, magva jóval apróbb és gömbölyded. S hogy a miénknél sokkal hatásosabb, már az is eléggé tanusítja, miszerint a gyógyszertárakban kizárólag a keletről behozott efféle viasz, gyanta és szurok használtatik. Zöldben szárítva Herba Guaza név alatt ismeretes s különösen Angolországban szokásos. Az elvirágzása után szárított s gyantás szurok részével is tisztán hagyott kender gunjah s helyesebben ganja név alatt, csomócskákban leginkább dohányzásra árultatik. Az ugy-

nevezett bang, subjec vagy sidhee a szárról letépett nagyobb levelek és a magtokokból áll, az előbbinél kevésbé becses. Hachich, haschisch vagy husis néven ismert kivonat a legközségesebb fajt képezi. S hogy a nevezett kivonatok alakjában mennyi fogyasztatik a kelet népei által évenként, eléggé tanusítja már az is, hogy legalább is 300 millió ember él vele. — Schroff szerint a kendermag 19.1 egész 31% zsíros olajat, 24.7% feloldható fehérynét, azonkívül gyantát, cukornyalékát és mézgát foglal magában.

Feljegyezni méltónak találok még azt is, miszerint Khinában az északi szélesség 31 és 34 foka közt, egy a mienktől egészen különböző kenderfaj tenyészik. Ezt, a mennyiben tartós gyökerű, nem magról vetik, hanem egyegy tövét három négy részre osztva, 36—40 cm. távolságra egymástól, mint a cukornádat, korá tavasszal plántálják. Négy hét múlva megerednek hajtásai s ezek három hét alatt 220—250 cm. magas, egyenes, szálforma, belül üres szárrá fejlenek. Tenyéryi nagy levelei szivalakuak, felül zöldek s alól fehér molyhosak. A vele egyszer kiültetett terület, ha igaz, rendes mivélés-

sel száz esztendeig sikeres, jó termést nyújt. Miveltetés csakis a gyakoribb megkapáltatásból áll. A koronként való gyenge trágyázás a növények fejlődését nagyon emeli. E kender szára tövével lemeteszten, két részből álló felső kérge lehántatik és csak a fehérebb része, a szoros értelemben vett hancs képezi a fonásra alkalmas fonalat. Évenként háromszor arathatni: június, augustus és september hóban; jobb minőségű, tömöttebb és sokkal finomabb vásznat készítenek belőle, semmint a közönséges kenderből. Magot is terem, mely azonban, a mi alig hihető és megfoghatatlan, ki nem kel, csirázásra képtelen.

Hogy az egy nyári növények, kitartó és gondos ápolással évelő, tartós gyökertükké neveltethetők, erre a majórána, az ibolya (Caeiranthus) s legutóbbi időben a rezeda világos példa gyanánt állanak előttünk s mindenesetre nem lehetetlen, hogy ezen ugynevezett száz éves kender is hasonló módon jött létre; mind a mellett én részéről, a mennyiben a mi kenderünkkel azonossága fölül nem volt alkalmam meggyőződhetni, már levelei alakjánál fogva is inkább valami csalánfélének tartanám.

(Természet.) **Kunst János.**

T A R S A L G Ó.

Kolozsvári polgármester Simon Elek 1875-évi jelentéséből.

1.) Mezei rendészet.

A mezei rendőrség rendelkezése alatt van jelenleg:

- 8 határpásztor,
- 4 szénafüi,
- 2 berekbeli és
- 1 melegvölgyi pásztor.

ezek felelősség terhe alatt őrzik a felügyeletökre bizott határreszeket; ezen pásztorokat három havonként utólagosan a majorsági pénztár fizeti, bélyeges s a mezei rendőrség által látta-mozott nyugtáikra; a határpásztorok összes fizetése 1600 frt; a szénafüi pásztoroké 400 frt o. é.; a berki és melegvölgyi pásztorok rúd- és holdszám szerint szedik fel bérüket a tulajdonosoktól; ezen pásztorok ügyelnek fel az orvadászokra is.

A mezei rendőrség felügyelete alatt állott:

a.) Egy hazajáró bivalcsorda, melybe járt bival 120 drb, minthogy e szám kevés volt, vétetett még fel 19 drb tehén is;

b.) egy hazajáró tehéncsorda, melybe kijárt 150 drb. tehén; a bival darabjéért fizettetett 12 frt, tehén darabjéért 10 frt o. é., mezőbér a két csordából vétetett be 3120 frt, mely beadatott a majorsági pénztárba.

c.) A barom-csorda, mely legel a város apahidi-tarcsai birtokán; volt benne egy éves 92 drb, drbja után fizettetett 2 frt 40 kr., két és több éves 269 drb, drbja után fizettetett 3 frt 40 kr.

d.) A filléres csorda, mely legel a város apahidi-tarcsai birtokán, volt benne egy éves 211 drb., fizettetett drbja után 1 frt két s több éves 330 drb, fizettetett drbja után 2 frt a több évesek után bikabér vétetett drbja után 75 kr.

A barom-csordáért jött be . . . 1027 frt 80 kr.

A Filléres után . . . 1118 „ 50 „

Összesen . . . 2146 „ 30 „

ezen összeg beadatott a majorsági pénztárba.

e.) A lombi legelőre ökor járt ki 168 db, dbja után fizetett 3 frt. tehén járt ki 260 db dbja után fizette'ett 3 frt. a lombi legelőből jött be 1284 frt, mely összeg beadatott a majorsági pénztárba.

A Filléres csordát az 1875-ik év tavaszán és nyarán több rendbeli csapás érte; dögöltek a borjuk lépfenében, mely az orvosok állítása szerint ragályos; az egész csordának több versen adatott a vízbe orvosság, mely a városi baromorvos által rendeltetett; majd minden marha keresztül ment a láb- és szájfájáson, megdögölt 29 darab kissebb-nagyobb marha.

Sajnosan érezzük egy mezei rendőrségi törvény hiányát a határok rendezetlen állapot miatt. A gazda-közönség szomorú tapasztalatok után belátta, hogy az 1857-ik évben behozott rendszer, mely szerint mindenkinek joga van földjét minden évben tetszése szerint használni, a gazdaságban hátracsést szült; kisebb csoportokban kezdtek értekezni, miként lehetne e nyomoruságos állapoton segíteni, de positiv kéréssel még nem léptek fel. Minthogy a hatóságnak kényszerítőleg hatni nem lehet, kiadtam a városi közgyűlésnek az 1863-ik évben 236. sz. alatt a határrendezésre vonatkozó határozatát és úgy látszik, a birtokosság ezt alapul véve, kérelmezni fog, hogy a hatóság vegye komoly tárgyalás alá az ügyet.

2.) Községi kataszter.

Az 1875: VII. t. cz. értelmében városunk kebelében is községi kataszteri földadó-bizottság alakítatván, ez a törvény

kivánatához képest működését megkezdette, a kiigazításokat a tényleges állapotnak megfelelőleg megtette s azok a járási becslőbiztos által a dülők és mivelési ágakban előfordult változási esetekre nézve felül is lettek vizsgálva.

Ezen munkákat közben kiderült, hogy a magánosoknak birtokivei csaknem használhatlanok, mert a mióta a kataszter behozatott, annyi eladás és birtokváltás történt, mik át nem irattak, hogy azon iven a tényleges állapotoknak meg nem felelnek; intézkedni kellett tehát a járási becslőbiztos ural egyet-értve, hogy a birtokivek kiigazittassanak. Ezen intézkedéssel a város által díjazott jegyzőnek kötelességévé tétetett hogy minden birtokivet átvizsgálván és a birtokosokat is meghivatván, tisztázza a változásokat s a birtokiveket a tényleges állapotnak megfelelőleg igazítsa ki. A jegyző ezen feladatának eleget téve, 8048 birtokváltást kitisztázott s a kiigazítást végrehajtotta; ez által ellett érve azon megbecsülhetlen eredmény, hogy a telekkönyvi bejegyzéseknél pontosabb, a valóságnak megfelelőbb birtokivekkel birunk; minden birtokosnak birtokivébe csak azon helyrajzi számok vannak bejegyezve, melyeknek valóságos tulajdonosa és nem fog illetéktelenül adót fizetni oly részletért, mely kezéből több évek óta kiment, de adóját fizette.

Ezen munkálatnak kifolyása, hogy a betűsorozatos névjegyzéket is meg kellett készíteni, mit a községi bizottsági jegyző meg is kezdett és 1876 év tavaszáig be is fog végezni.

A városnak különös gondot kell fordítania, hogy ezen birtokivek nyilván tartassanak, azokba minden birtokváltozások azonnal pontosan és gyorsan bevezetessenek. Egy pontos községi földadó-kataszter alapján fog a telekkönyv kiigazittatni mely a felhozott változások miatt, a hitel és jogbiztonság nagy hátrányára, nem kielégítőnek mondható.

3.) A városi törvényhatóság közgazdasági állapota.

Mezőgazdasági állapotunk mult évi jelentésem óta nem javult; állattenyésztés nagyon kis mértékben üzetik; a barom — és filléres csordákban legfeljebb 1000 drb. ökor- és üszöborju nyer évenként nyári legelést; sertés-nemesítés, mesterséges haltenyésztés, selyemtenyésztés senkit nem foglalkoztat, a méhészet is nagyon csekély mérvben gyakoroltatik; az itten állomásozó hágo ménék inkább a környékbeli falusi gazdák állattenyésztésére vétetnek igénybe.

Meteorologiai megfigyelések a helybeli m. k. egyetemnél és a kegyes rendiek házában rendszeren történnek és jegyzetek vezettetnek, de az észleletek rendszeren közzé nem tétetnek.

A termés eredménye.

a.) A szüret nem mondható kedvezőnek, mert a május elején volt fagy a szőlőtermés nagy részét elpusztította; a sept. 26-án beállott dér a megmaradt termést is rosszá tette; — becslés utján a 469 hold 1320 ööl területű szőlőhegyekben a termés 2345 erdélyi vederre számított; elfogyasztott mint szőlő vagy 1000 mázsa; egy akó must ára közép számításban 5 frt. — egy mázsa szőlő ára 7 frt 50 kr-ra tehető.

b.) Az aratás minősége a középnel alább áll; őszi búza vetve volt 600 hold, holdja adott 15 bécsi mérőt; kétszeres „ 950 „ „ 14 „ „ őszi rozs „ 611 „ „ 15 „ (két vékát)

őszi repce vetve volt 20 hold, szárazság miatt elpusztult; tavaszbúza „ „ 220 „ holdja adott 2 bécsi mérőt; zab „ „ 112 „ „ „ 2 „ „ kukoricza „ „ 640 „ „ „ 35 „ „ csóst; borsó, lenese „ „ 2 „ „ „ 3 „ „ dohány ültetve „ 2 „ „ „ 20 „ mázsát;

Luczerna termés 400 bécsi mázsa, a szárazság miatt egyszer lett csak megkaszáva;

Ugarban maradt 3416 hold;

9237 hold kaszáló helyen, holdján termett a szárazság miatt csakis 6 bécsi mázsa széna.

A napszámok díja átlagban:

a.) férfinék teljes ellátással 59 kr.
b.) „ ellátás nélkül 78 „
c.) nőnek teljes ellátással 43 „
d.) „ ellátás nélkül 62 „
e.) gyermekeknek teljes ellátással 27 „
f.) „ „ ellátás nélkül 39 „

Erdészet; a városnak saját határán 307 hold 1000 ööl területű erdeje van, u. m. a

lombi 22 hold;
csere 194 „ 1300 ööl;
csonka 90 „ 1300 ööl;

ezen évi turnusokra lévén osztva, okszerűleg kezelhetnek, a pusztitástól meg vannak óva. — Nem így áll a dolog a városnak azon erdeire nézve, melyekkel Kolozs-, Torda-, Belső-Szolnok-megyékben fekvő jóságáiban bir, ezekben ugyanis a pusztítás mindennapi. — A kártevőket a lassu administratio, mezei rendőri törvények hiánya miatt utolérni, kártérítésre szorítani nem lehet; s azért keserves szemmel kell nézni a sok rendetlenséget, ezen anarchicus állapotot, mely ez erdőkre nézve létezik. A város keblében sivár helyek befásítása megkezdett; valamint az útnak fákkal szegélyezése eszközlésére is bizottság lett kiküldve.

A város keblében fenálló országos gazdasági egylet, az ennek vezetése alatt álló gyümölcs- és szőlő-iskola, valamint a kolozsmonostori állami gazdasági tanintézet a mezőgazdaságot hathatósan előmozdító tényezőknek mondhatók.

Városunk határa nincs tagosítva; s ez a gyakori birtokváltás, eldarabolás s a földeknek több mint 12,000 parcellában birtoklása és a határnak különböző természetű talaja miatt meg sem kísérhető; mindenki a maga parcella földjeit minden évben tetszése szerint használhatja.

Könyvismertetés.

Gazdasági könyvvel nap tárt az 1877-ik évre. Szerkesztő tulajdonos Kodolányi Antal. Ára?

Ezen, hogy egy szakirodalmunkra vonatkozólag fájdalom még mindig érvényes jelzöt használjunk, a szó szoros értelmében hézagpótló munkát ismert szerzője Kodolányi Antal oly czélből adja a gyakorló gazda kezébe, hogy ez által egyszerű, könnyen érthető, felfogható alakban oly könyvveliteli módot nyújtson, melynek nyomán még azon gazda is könnyen eligazodhassék, a ki az ideig könyvvelitellel nem foglalkozott.

A munka a szokásos naptári résszel kezdődik, azután egy rövid előszóban szerző röviden indokolja e naptár keletkezését, mire az öt lapra szorított könyvviteli utasítás következik, mely rövid és velős utmutatást a gondolkodó gazda minden fejtörés nélkül megérthet és követhet, annyival is inkább, mert a czél-szerűen berendezett jegyzékek és táblázatok egyes rovatai rendeltetésük magyarázatát önnönmagukban lelik. Az érdeműs szerző példátlan ügybuzgóságáról tanuskodik azon készség is, mely szerint ezen könyvvitelre vonatkozó kérdésekre bárkinek szívesen felel és felvilágosítással szolgál, valamint más részről elfogulatlanságát bizonyítja, hogy az egyes lapok rovataira nézve felmerülő minden gyakorlati észrevételt is köszönettel fogad. A táblázatos rész a havi „emlékeztető“-vel veszi kezdetét, ezt havonként a pénztári napló és a szemes termény, takarmány és alomkiadási jegyzék követi. Ezután minden egyes óra külön munkajegyzék következik, ide a napszamos mellett még a szerződéses és szakmányos munkás, valamint a gyalog dolgozó cseléd részére ajánlanánk egy-egy rovatot. Két következő lap a január 1-iki vagyónállás kimutatására szolgál, azután egy-egy lapon hiteljegyzék trágázási, vetési, aratási — tán ide lehetne beékelni a rendszeres gazdaságokban sohasem hiányzó kazalozási Iajstromot — cséplési és végre takarmány és alombevételi jegyzék van felsorolva; a cséplési jegyzék előtt tán nem ártana a próbacseplés számára is egy lapot nyitani, mely szorosán véve nem képezi ugyan a könyvvitel tárgyát, de a reményletli számítás (sperativum) megejtésére okvetlenül szükséges. Két lap az állatállomány létszámának van fenntartva, egy a bolti s háztartási czikkeknél, egy a tejtermelésnek. Ezután a havonkénti pénztári összegezés jön, valamint a pénzbevételek és kiadások részletezése, a szemes termény, takarmány és alomkiadás összegezése és ugyanezeknek részletezése, végre a december 31-iki vagyónállás, melyet megelőzőleg néhány lapot a leltárnak óhajtanánk szentelve látni!

A felsorolt tartalomból a figyelmes olvasó mindenesetre azon meggyőződést merithette, hogy e munka a gyakorlat igényeinek minden tekintetben megfelelni igyekezik, egyes hiányokat és kihagyásokat pedig ugyancsak a praxis lesz hivatva helyreütni. Melegen ajánljuk e könyvviteli naptár beszerzését, mely a jeles szerző „Gazdasági zsebnaptár“-ának nélkülözhetlen kiegészítését képezi s Kodolányival együtt mi is szívesen veendjük, ha t. gazdatársaink ezen üttörő munka alkalmazhatóságáról szerzett tapasztalataikat e lapok hasábjain közzétenni szivesek lesznek.

—s.

E G Y V E L E G.

* „Egy régi seb“ czimen t. laptársunk a „Kelet“ a tagosítás érdekében szólal fel s az erdélyi országrésznek ezen életkérdését a kormány figyelmébe ajánlva, kéri, hogy tegye legalább tanulmány tárgyává az erdélyi gazdasági egyletnek e tárgyban benyújtott törvényjavaslatát. Ugyan e lapban egy csikmegyei levelező is ékesen festi a mezei gazda számtalan nyomorúságát! E jogos felszólalásokkal szemben nagyon ellentétes álláspontot foglalt el minap szintén a „Kelet“ egyik (Sr. jegyű)

munkatársa, ki azt írta cikkében: hogy nem képzél kormányt, mely most — a bécsi alkudozásokat értve — reá érne az erdélyi sérelmekkel foglalkozni! Attól félünk, hogy a mi dolgainkra egyáltalában majd csak akkor fognak reá érni, mi d o n m á r késő lesz!

* Az 1877-iki költségvetése földmívelés, ipar és kereskedelmi ministeriumunknak, mint a „Pester Lloyd“ írja, majdnem stereotyp kiadása az 1876-ra előirányzott tételeknek, mit az idézett lap határozottan rosszal! Mert ha megengedi is azt, hogy a posta és távirtda költségei tapasztalaton alapul, mintegy változhatlan kiadást képeznek: az államnénesek $2\frac{3}{10}$ millió forintnyi kiadásáról, melylyel csak $1\frac{9}{10}$ millió forint bevétel, vagyis 450,000 forint deficit áll szemben, ezt épen nem mondhatja, miután ezen összeg az összes subventiókat u. m. a kereskedelem, ipar és kivitel emelésére (35,000 forint), mezőgazdaság emelésére (50,000 forint), kilencz gazdasági tanintézet szükségletére (142,000 forint), állatorvostani intézet szükségletére (22,000 forint) szánt tételeket még mindig 200,000 forinttal meghaladja!!! Valjon a jelen szigorú takarékoság idején lehet-e az ily aránynak védelmére kelni? Valjon ennyi „nemcsitő“ hatást — a népre, lehet-e a lótenyésztéstől várni?! — A mennyire örvendünk, hogy a fővárosi sajtónak egy fent és alant egyaránt tekintélyes organuma így szólal fel, épen annyira sajnáljuk, hogy e felszólalásra egyáltalában szükség van, mert a szűk idők daczára, vagy talán épen azért bizony hittük, hogy erdélyi gazdasági egyletünknek a múlt év november havában beadott kérvénye — melyben a mezőgazdaság szellemi s anyagi előmozdításáért esedezve, többek között az évi 50,000 frtos dotáció megfelelő felemelését kértük, mely kérelmet az ország összes gazd egyletei s hírlapirodalmunk szak- és politikai közegei egyhangulag pártoltak — a jövő évi költségvetésben meghallgatásra talál! Fájdalom — csalódtunk, a ministerium változatosan hagyta e tételt s így már most utolsó reményünket a pénzügyi bizottság, illetőleg az országgyűlés kedvezőbb felfogásába vetjük, melyet előkészíteni, érvényre juttatni mindazon t. országgyűlési képviselőink vannak hivatva, kik mint gazda-birtokosok velünk együtt látják nyomorúságos állapotainkat, mint gazdasági egyletek tagjai velünk együtt érzik szégyenletes elmaradottságunkat!

— Pályázati hirdetés. A tarczali magyar királyi vinczellérképezdén a tanár-segédi állomás megüresedvén, arra ezennel pályázat hirdettek a következő feltételek alatt: 1. Pályázó tartozik kimutatni, hogy valamely gazdasági intézetet, vagy vinczellér-képezdét, vagy tanító-képezdét jó sikerrel végezett s különösen a szőlőmívelés körül gyakorlatilag is tájékozott. 2. Ezen állomással 600 forint évi fizetés s természetbeni lakás élvezete van összekötve. 3. Az állomással egybekötött teendő a következők: a) A vinczellér-növendékek részére a helyes írás, természettan, természetrajz, számtan és elszámolás, mértan és rajz népszerű tanítása oly terjedelemben, a mennyiben ezen tantárgyak a növendékek szakszerű kiképzéséhez szükségesek, mire nézve az intézet igazgató tanára utasítást adand. b) A tanár-segéd az intézeti növendékek munkáinál a gyakorlatban, a faskolában, szőlőben és pinczében

folytonosan jelen van s az igazgató rendelete s utasítása szerint a gyakorlati munkákat a növendékeknek megmagyarázza s azokra munka közben felügyel. c) Az intézet termény-számadásait vezeti. d) Lakás-viszonyok tekintetéből csupán nőtlen egyén pályázhat. Főhivatnak mindazok, kik ezen állomást elnyerni óhajtják, hogy kellőleg felszerelt folyamodványukat a nagyméltóságú földmivelés, ipar és kereskedelmi m. kir. ministeriumhoz czimezve, a tarczali m. kir. vinczellér-képezde igazgatóságához legkésőbb f. évi október hó 20-ig nyujtsák be. Az állomás f. évi október 25-én lesz elfoglalandó. Budapest, 1876 október hó 4-én. A földmivelés, ipar és kereskedelmi m. kir. ministeriumtól.

* Naptárak 1877-ik évre. A „Franklin-Társulat” magy. irod. intézet által Budapesten épen most küldettek be szerkesztőségünknek következő közkedvességben részesülő, csinosan és pontosan kiállított s a legnagyobb gonddal szerkesztett 1877-ik évre kiadott naptárak: Falusi gazda naptára 1877-ik évre. A magyar gazdák, kertészek és tanítók számára, Ébner Sándor, Entz Ferencz, Grand Miklós, Grubiczy G., Kunszt János, Lávay J., Liebold Béni, Molnár Lajos, Molnár István, Tormay Béla s többek közreműködésével szerkeszti Máday Izidor. XIII. évfolyam. Számos ábrával. Ára füzve 80 kr. — Borászati naptár 1877-ik évre. Szerkeszti Dr. Nyáry Ferencz. A földmivelési ministerium megbízása folytán. IV. évfolyam. Több ábrával. Tartalma: I. Természettudományi rész. II. Szőlészeti rész. Gábor Józseftől. III. Borászati rész. IV. Apróbb közlemények. V. Házi tanácsadó. VI. Mulattató rész. Borkorcsolyák. Ára füzve 80 kr. — Uj fali naptár az 1877-ik évre. Egy egész ív. Ára 20 kr.

* Kérelem a helybeli és vidéki t. kerttulajdonosokhoz! Az erdélyi gazdasági egylet kertészeti szakosztálya ezennel felkéri a helybeli és vidéki t. kerttulajdonosokat, hogy a hetenként tartatni szokott szakosztályi gyümölcsizelésekre anyagot küldeni sziveskedjenek, az izelés eredménye, valamint esetleg a küldött gyümölcs meghatározása is a t. beküldökkel gyorsan és közvetlenül közölni fog. Felkéretnek egyszersmind a t. beküldök hogy a mennyire lehet a gyümölcsszállítmányt a következő szó- vagy írásbeli adatokkal kísérni sziveskedjenek u. m. 1. az illető termőfa kora? 2. minő talajban

nőtt? 3. Minő fekvésben van? 4. Az illető fajtól több fa van-e s mintegy mennyi termett rajtuk összesen? 5. Idei majus végén a hőmérséklet hány fok volt? — A gyümölcsöket naponta a délelőtti órákban az erdélyi gazdasági egylet titkári hivatala (belközéputeza 13. sz. Gróf Mikó-ház) veszi át. Kolozsvártt, 1876. októberhó 18-án. A kertészeti szakosztály nevében: idős Bodor Pál, elnök.

* Piaczi árainkat illetőleg megjegyezzük, hogy Csik-Szereda, K.-Fehérvár, Naszód, Sz.-Udvarhely, Torda és Vajda-Hunyad újabb heti vásáraitól tudósítást nem vettünk; a dévai gabonaárak 100 kilogrammonként vannak jegyezve.

Felelős szerkesztő: GAMAUF VILMOS.

Hirdetések.

Tauffer Ferencz

Kolozsvártt.

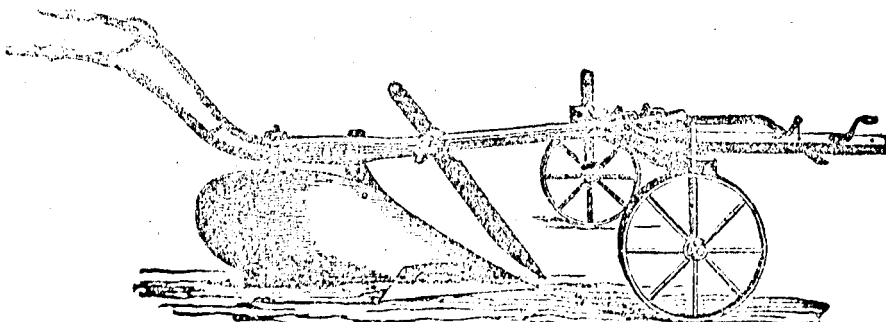
Ajánlja a már ösmeretes Mayer-féle amerikai szegszerkezetű vert vasból készült cséplőgépjeit, kézi- és lóerőre uj javítással, Mayer Trieurs konkolyválasztó és különböző szelelő rostáit kedvező fizetési feltételek mellett.

(3)

(42—52)

Gubicz László gazdasági gépgyára

Budapesten, Lipót-utca 41-ik szám.

Ajánlja általános elismerésben részesült kitünő

Gubicz-ekéit,

ugyszinte magtakaróit, boronáit, rög-törőit, rostáit stb. jutányos ár mellett.

Árjegyzéket kívánatra hármentesen küldve, megrendeléseket pontosan teljesít

Gubicz László.

(7)

(20—26)

„VICTORIA“ biztosító-társaság Kolozsvártt. (Alapított 1865-ben.)

Forgalmi kimutatása: (1875. december 31.)

Összes bevételek kezdettől (1865)—1874. év végéig . . . o. é. 19.606,023 frt 99 kr.	Kifizetett károk 1875-ik évben . . o. é. 793,469 frt 47 kr.
Bevétel 1875-ik évben . . . o. é. 2.602,042 frt 73 kr.	összesen . o. é. 7.474.125 frt 74 kr.
összesen . o. é. 22 208,066 frt 72 kr.	
Kifizetett károk kezdettől (1865)—1874-ik év végéig o. é. 6.680,656 frt 27 kr.	Kiosztott nyereség kezdettől 1875-ik év végéig . . . o. é. 439,738 frt 69 kr.
	Évi díjbevétel . . . o. é. 1.000,000 frt — kr.

BIZTOSÍTÁSOK A T FOGAD E L E S

- a) tűzkárok ellen (ha villám-csapás által okozottak is) épületekre, gyárakra, készletekre, ingókra stb.
b) jégkárok ellen, teljes kártérítéssel;
c) az ember életére, minden módozatokban — és közvetíti
d) a tulélési csoport biztosításokat.

A folyamatban lévő széna és gabonakészlet — biztosítási idényre különösen is felhívják a közönség figyelmé. Biztosítatnak ugyanis tűz ellen mindenféle gabonaműek, szta, gokban vagy csürökben, ugy takarmányok is szabad ég- vagy fedél alatt. Nagyobb összegű biztosításoknál, ugy azoknál, kik jégben is biztosítottak és káruk nem volt, vagy olyanoknál, kik épületeiket is együttesen adják fel — különös kedvezmények nyujtatnak.

Tekintettel továbbá azon körülményre, hogy a cséplőgépek használata naponként általánosabb lett, minek folytán az elcséplés az oddiginél gyorsabban történik, a „Victoria“ azon kedvezményt léptette életbe, hogy azon felektől, kik gabonáikat géppel csépelteik, egy havi tartamra is fogad el aránylagos díj mellett biztosítást.

Elcséplés után a biztosítás — ha a rakodási hely és idő bejelentetik; a szemre is kiterjed.

Az ügynökségek utasítva vannak, a közönségnek minden felvilágosításokkal, nyomtatványokkal szolgálni, a biztosításokat felvenni és esetleges kívánságokat ide bejelenteni.

Központi iroda: Kolozsvártt, főtér 26-ik szám.

Vezérügynökségek: Bécs, Budapest, Grätz, Prága, Szeben.

Főügynökségek: Arad, Brassó, Debreczen, Eszék, Győr, Kassa, Maros-Vásárhely, Nagy-Becskerek, Nagy-Enyed, Nagy-Szeben, Pozsony, Szeged, Tömesvár és Triest.

Vidéki ügynökségek: a birodalom minden jelentékenyebb helységében.

A „VICTORIA“ biztosító társaság 10 éves működése alatt, kötelezettségének mindég hiven és pontosan megfelelvén, bizalommal hívja fel a közönséget, biztosításait jövőre is első sorban ezen tisztán hazai és minden idegen elemtől ment intézet által eszközöltetni.

(1)

(21—26)

„VICTORIA“ biztosító társaság.

P i a c z i á r a k .

A h é t i v á s á r		Egy hectolter (=1.62 bécsi mérő)						100 Kilogramm (=178.55 bécsi font)		1 köbméter (=0.14 bécsi köböl)	1 kilogramm (=1.78 bécsi font)
h e y e	napja	tiszta b u z a	elegy b u z a	rozs	árpa	zab	törökbuza	széna	szalma	tüzifa	marha hus
á r a k r a j e z á r o k b a n											
Baszterczo	sept. 25.	560	380	380	—	300	330	260	120	320	28
Brassó	aug. 5.	720	520	440	340	180	400	—	—	—	36
Csik-Szereada	sept. 13	834	692	550	450	200	500	400	180	125	32
Déa	oct. 17	750	630	450	—	180	330	520	155	450	32
Déva	oct. 14	850	700	700	500	700	450	460	150	136	30
Erzsébetváros	oct. 14	620	530	400	—	260	360	240	140	300	34
Gy.-Sz.-Miklós	oct. 14	775	550	425	375	200	425	155	25	—	28
Fogarasz	oct. 13	760	784	619	—	240	628	280	150	360	36
K.-Fehérvár	oct. 7.	860	680	530	—	290	310	340	170	300	36
Kolozsvár	oct. 19.	790	520	455	—	230	325	270	170	450	38
M.-Vásárhely	oct. 12.	584	366	387	195	180	290	180	40	350	32
Naszód	máj. 9.	540	540	550	330	260	425	150	110	125	30
Nagy-Enyed	oct. 12	750	650	525	—	260	375	215	50	235	36
N.-Szeben	oct. 17.	750	600	440	380	250	390	180	—	350	32
S.-Sz.-György	oct. 16.	800	650	480	360	200	420	200	70	250	28
Szamosújvár	oct. 15.	870	475	525	—	240	410	300	75	400	30
Sz.-Régen	oct. 12	730	475	480	332	190	330	310	120	210	32
Sz.-Údvarhely	oct. 10.	800	670	600	—	250	450	200	50	250	32
Torda	oct. 7	720	500	400	—	300	300	300	40	280	36
V.-Hunyad	sept. 16	790	580	500	—	—	500	200	100	600	32

Az „Erdélyi Gazda“ hirdetési díjszabályzata.

10/16 lap	széri hirdeteskör											
	1		1—3		1—6		1—12		1—24		1—52	
	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.
14	—	36	—	70	—	120	—	200	—	360	—	—
7	—	18	—	35	—	60	—	100	—	180	—	—
3	50	9	—	17	50	30	—	50	—	90	—	—
1	75	4	50	8	75	15	—	25	—	45	—	—
—	90	2	25	4	40	7	50	12	50	22	50	—

Azonkívül 30 kr. (háromszáz) annyiszor, a banyaszor a hirdetés megjelenik.

T A R T A L O M :

Az ugar eredményei. — A kender. — Társalgó. — Kolozsvári polgármester Simon Elek 1875. évi jelentéséből. — Könyvismertetés. — Egyveleg. — Hirdetések. — Piaczi árák.